

Perfil de SUD-ÀFRICA ►

Nom oficial ► (en anglès) Republic of South Africa

Nombre d'estats ► 9

Independència ► 31 de maig de 1910

Entrada a l'ONU ► 7 de novembre de 1945

Superfície ► 1.219.090 km²

Llengües oficials ► afrikaans, anglès, pedi, sotho, swazi, tsonga, ndebele, tswana, venda, xhosa i zulu

Capital ► Pretòria, executiva (1.080.187 habitants); Bloemfontein, judicial (2.633.504); Ciutat del Cap, legislativa (2.350.157) (1991)

Altres ciutats importants ► Johannesburg (1.916.063), Durban (1.137.378), Pòrt Elizabeth (853.204) (1991)

SISTEMA POLÍTIC

República multipartidista bicameral ► Assemblée Nacional (400 escons), Consell Nacional de Províncies (90 escons)

Constitució ► Adoptada el 1996

Cap d'Estat i de Govern ► Thabo Mvuyelwa Mbeki (ANC), des de les eleccions de 1999. Elegit pel Parlament per un període de cinc anys

Composició parlamentària ► des de les darreres eleccions del 2 de juny de 1999

-ANC, African National Congress (inclou el South African Communist Party): 266 diputats (66,4%)

-DP, Democratic Party: 38 diputats (9,6%)

-Iqembu Lenatha Yenkuleko/IFP, Inkatha Freedom Party: 34 diputats (8,6%)

-NNP, New Natinal Party: 28 diputats (6,9%)

-UDM, United Democratic Movement: 14 diputats (3,4%)

-ACDP, African Christian Democratic Party: 6 diputats (1,4%)

-VF, Vryheidsfront/Freedom Front: 3 diputats (0,8%)

-UCDP, United Christian-Democratic Party: 3 diputats (0,8%)

-PAC, Pan African Congress of Azania: 3 diputats (0,7%)

-FA, Federal Alliance: 2 diputats (0,5%)

-MF, Minority Front: 1 diputat (0,3%)

-AEB, Afrikaner Eenheidsbeweging: 1 diputat (0,3%)

-AZAPO, Azanian People's Organisation: 1 diputat (0,3%)

POBLACIÓ

Total ► 43,4 milions (est. 2000)

Població urbana ► 54% (1998)

Estructura d'edat ► (1996) per sota de 15 anys: 33,9%; 15-29 anys: 28,6%; 30-44 anys: 19,4%; 45-59 anys: 9,9%; 60-74 anys: 5,3%; 75 o més anys: 1,7%

Taxa de creixement anual ► 2% (1975-1978), 0,6% (1998-2015)

Projecció de població ► (2010) 47.503.000

Índex de natalitat ► 26,4 naixements per 1.000 habitants (mitjana mundial 22,6) (1998)

Índex de mortalitat ► 12,3 morts per 1.000 habitants (mitjana mundial 8,9) (1998)

Índex de mortalitat infantil ► 60 morts per 1.000 naixements vius (1998)

Taxa de fecunditat ► 3,3 fills per dona (1995-2000)

Índex de mortalitat materna ► 230 morts per 100.000 nascuts vius (1990)

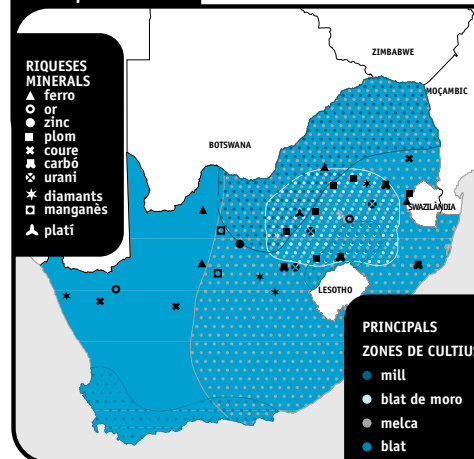
Esperança de vida en néixer ► 53,2 anys (dones, 56,2; homes, 50,3) (1998)

Composició ètnica ► negres 76,3% (zulu 22%, xhosa 18%, pedi 9%, sotho 7%, tswana 7%, tsonga 3,5%, swazi 3%); blancs 12,7%, *coloureds** 8,5%, asiàtics 2,5% (1995)

Composició religiosa ► cristians 66,4%, dels quals: protestants 36,6%; esglésies negres independents 22,2%; catòlics romans 7,6%; hindús 1,3%; musulmans 1,1%; no religiosos 1,2%; creences tradicionals 30% (1991)

*Els *coloureds* en una gran part són descendents de blancs i khoikhois

Principals recursos

Alfabetització ► (a partir dels 15 anys) 84,6% (1998); homes 85,4% i dones 83,9%

Població per sota de la línia de la pobresa ► 20,2% (1998)

Població sense accés a aigua potable ► 13% (1990-1998)

Població amb accés a sanejament 13% (1990-1998)

INDICADORS ECONÒMICS

Moneda ► 1 rand (100 cents), 1 dòlar = 6,1 rands (gen. 2000)

PNB ► 130.151 milions de dòlars (1997)

PNB per càpita ► 3.210 dòlars (1997)

Estructura PNB ► agricultura 5%; indústria 35%; serveis 60% (est. 1999)

Força de treball ► 14,3 milions (1995)

Exportacions ► 28.000 milions de dòlars. *Productes*: or (19,9%); metalls base i productes de metall (15,4%); pedres precioses (9,8%), aliments (7,4%). *Socis*: Regne Unit, EUA, Japó, Alemanya (est. 1999)

Importacions ► 26.000 milions de dòlars. *Productes*: maquinària i aparells (31,9%) químics i productes químics (12,5%), vehicles a motor (11,6%), (est. 1999). *Socis*: Alemanya, EUA, Regne Unit, Japó, Iran

Despesa pública en educació ► 8% del PNB (1995-1997)

Despesa pública en sanitat ► 3,2% del PIB (1996-1998)

Despesa pública militar ► 1,6% del PIB (1998)

Deute extern ► 25.700 milions de dòlars (est. 1998)

Fonts ► Britannica World Data

Informe sobre el Desenvolupament Humà 2000 - PNUD

CIA World Factbook

AGORA (www.agora.stm.it/elections)

OMS

CRONOLOGIA HISTÒRICA ▶

Colonització europea des del segle XVII

1652 ▶ Una expedició comandada per Jan van Riebeeck, i finançada per la Royal Dutch East India Company (Companyia Holandesa de les Índies Orientals), arriba al cap de Bona Esperança, on construeix el primer fort i el port. La missió d'aquests primers colons holandesos és subministrar aliments frescos als vaixells d'aquesta companyia en el seu camí cap a les Índies Orientals. En un principi no tenen pas la intenció de conquerir territori i estableixen relacions (no sempre pacífiques) amb els khoikhois, habitants de l'àrea des de feia més de 1.000 anys.

1679 ▶ El governador holandès, Simon van der Stel, funda la vila de Stellenbosch i pobla la zona d'immigrants francesos (els hugonots), els quals escapen de la persecució religiosa del seu país.

1779 ▶ A partir d'aquesta data es produeixen els episodis coneguts com "guerres de frontera" (en total 9), enfrontaments entre els colons descontents que es van expandint cap al nord i l'est del territori sud-africà, al llarg de la costa, i els khoikhois i altres tribus autòctones (com els xhoses), que es resisteixen a la dominació blanca.

1795 ▶ Amb molt poca resistència, la Colònia del Cap és presa per les forces expedicionàries britàniques per tal d'impedir que caigui en mans franceses (França havia ocupat Holanda).

1803 ▶ La colònia és retornada als holandesos pel Tractat d'Amiens entre el Regne Unit i França.

1814 ▶ La Colònia del Cap, després de l'acord europeu de Waterloo, és formalment cedida al Regne Unit.

1820 ▶ Arriben els primers 5.000 immigrants britànics. A partir de 1822 es comença a implementar una política de "britanització", amb l'objectiu d'eliminar progressivament la llengua holandesa. Continua l'expansió cap a l'est i el nord-est des de la petita colònia.

1836-1840 ▶ Des de la Colònia del Cap comença el *gran trek* (gran marxa). Prop de 14.000 afrikaners o bòers emigren cap a l'interior del continent, acció que els portarà al Transvaal, a l'actual Orange i al Natal.

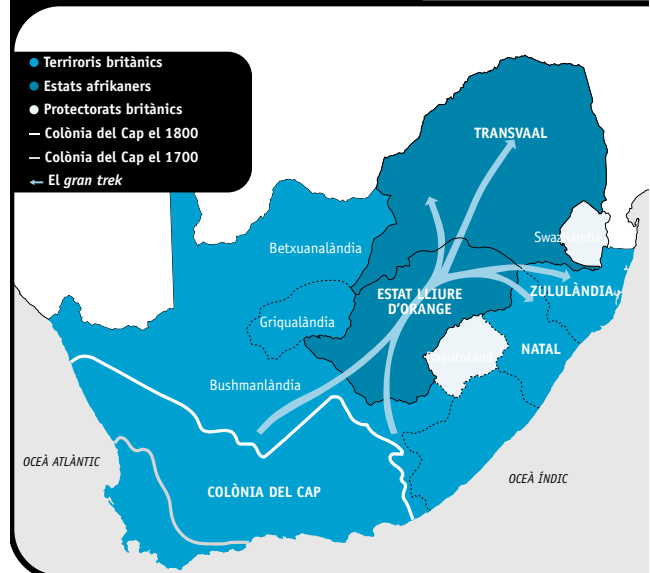
1867 ▶ Es descobreixen importants jaciments de diamants a la zona d'Orange i Kimberley. Aquest fet afecta totes les tribus africanes de la zona.

1879 ▶ Després d'envair una rere l'altra diverses comunitats negres (a vegades amb molta resistència), els britànics conquereixen el regne zulu. Mentrestant, els descendents dels colons holandesos continuen avançant en la construcció d'una nació a banda, el *volk* (poble) afrikaner. Parlen una llengua que és una variant del neerlandès, l'afrikaans. Aquests colons són massa dèbils en nombre i tecnologia per enfrontar-se a les comunitats africanes fortes com els xhoses i els zulus (deixen aquesta tasca als britànics), però sí que expolien petites comunitats africanes que viuen a l'est de les zones conquerides pels britànics i que passen a formar part de les repúbliques afrikaners (o bòers) de l'Estat Lliure d'Orange i del Transvaal.

1880 ▶ Primera guerra anglobòer.

1884-1886 ▶ Es descobreixen els grans jaciments d'or de Witwatersrand, a la República del Transvaal, fet que suposa la promesa de grans riqueses i el despertar dels interessos britànics a la zona, ja que aquests estimen que han de controlar políticament el Transvaal, república governada per agricultors que tenen poc o cap interès en un desenvolupament capitalista a gran escala.

Sud-àfrica en vigílies de la guerra dels bòers

Font: Atlas político del Siglo XX. Alianza Editorial

1896 ▶ L'anomenada *colour bar* (barrera de color) està ja plenament instaurada en el sector miner i en els nuclis urbans de majoria britànica. S'impedeix als negres accedir a treballs industrials semiquàlificats i els que treballen en feines no qualificades ho fan amb uns sous molt més baixos.

La guerra anglobòer (1899-1902)

1899 ▶ Esclata la guerra angloafrikaner, l'anomenada guerra dels bòers, provocada i guanyada pels britànics que volien controlar els territoris afrikaners rics en recursos naturals, sobretot or i diamants. Es planta la llavor de la moderna Sud-àfrica.

1902 ▶ Es proclama la pau de Vereeniging: el Transvaal i l'Estat Lliure d'Orange esdevenen colònies britàniques.

PERFIL DE SUD-ÀFRICA

La Unió Sud-africana (1910-1960)

1910 ► En entrar en vigor la South African Act, aprovada pel Parlament britànic el 1909, es crea l'Estat sud-africà amb el nom d'Unió Sud-africana (federació de les províncies del Cap, Natal, Orange i Transvaal), amb un Parlament exclusivament blanc que manté una discriminació sistemàtica contra la majoria negra. S'aprova la llei que impedeix als negres tenir dret a vot i possessió de terres. El primer Govern és encapçalat pel general bòer Louis Botha (del South African Party), el qual col·laborarà amb els britànics.

1911 ► Native Labor Act (Llei de regulació del treball indígena), que suposa la legalització de la discriminació general contra els assalariats negres.

1912 ► Es crea el Congrés Nacional Africà (ANC, en les seves sigles en anglès). Entre els seus fundadors hi ha estudiants i titulats universitaris negres, molts d'ells amb estudis a Europa i als EUA.

1913 ► La legislació segregacionista s'estén. El Parlament aprova la Native Land Act (la llei de la terra), la qual prohibeix la possessió de terres als negres, als quals se'ls reserven només petites zones (un 7% del territori). Aquestes reserves natives, acullen el 75% de la població del país i aviat es converteixen en el que alguns autors han anomenat "miserables dipòsits o reserves de mà d'obra negra per a les zones blanques". Es tracta de terres dolentes, de poca producció i amb total absència de serveis i assistència per a la seva població. En el territori "blanc" (el 90% del territori) es dicten lleis que restringeixen els drets de residència, circulació, treball i fins i tot oci dels negres.

1914 ► Esclata la Primera Guerra Mundial i el Govern de Botha, aliat amb el Regne Unit, declara la guerra a Alemanya. Es funda el National Party (el Partit Nacional).

1915 ► Sud-àfrica s'apodera de les colònies alemanyes de l'Àfrica del sud-oest i de l'Àfrica oriental (1916).

1922 ► La recessió posterior a la guerra empeny les grans empreses mineres a contractar negres, fet que genera xocs racials entre els assalariats. Es produeix la vaga de Rand, durament reprimida, i protagonitzada majoritàriament per blancs pobres descendents dels bòers, els quals estan contra els contractes en massa de negres i són atrets per la propaganda ultranacionalista de l'extrema dreta.

1923 ► S'aprova la Natives Urban Area Act (Llei dels nadius a les zones urbanes), que limita dràsticament la possibilitat dels negres de poder instal·lar-se a les ciutats, considerades reduïdes "blancs".

1924 ► Els nacionalistes del general Hertzog guanyen les eleccions generals amb el suport del Partit Laborista (burguesia nacional urbana). L'objectiu principal del nou Govern és assolir la independència total del Regne Unit. Aquest gabinet consolida el sistema de segregació i imposa un proteccionisme.

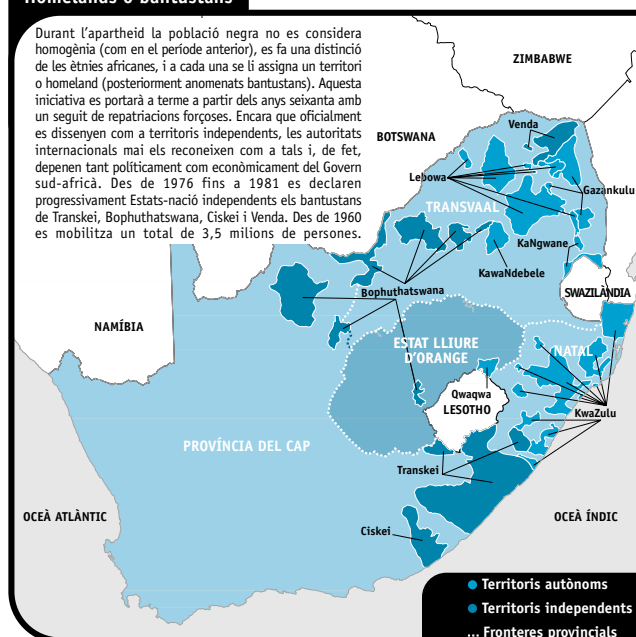
1929 ► Cau el preu de l'or en el mercat internacional. L'aliança entre nacionalistes i laboristes també entra en crisi. Per sobreviure en el poder, els nacionalistes es decanten pel capital estranger, fins ara rebutjat, i conserven la segregació racial per tal d'oferir mà d'obra barata.

1931 ► L'Stature of Westminster afirma l'autonomia del Parlament sud-africà.

1933 ► La crisi mundial iniciada el 1929 obliga Hertzog a formar un Govern de coalició amb el South African Party de Jan Christiaan Smuts. L'any següent ambdós partits es fusionen creant l'United Party.

Homelands o bantustans

Durant l'apartheid la població negra no es considera homogènia (com en el període anterior), es fa una distinció de les ètnies africanes, i a cada una se li assigna un territori o homeland (posteriorment anomenats bantustans). Aquesta iniciativa es portarà a terme a partir dels anys seixanta amb un seguit de repatriacions forçoses. Encara que oficialment es dissenyen com a territoris independents, les autoritats internacionals mai els reconeixen com a tals i, de fet, depenen tant políticament com econòmicament del Govern sud-africà. Des de 1976 fins a 1981 es declaren progressivament Estats-nació independents els bantustans de Transkei, Bophuthatswana, Ciskei i Venda. Des de 1960 es mobilitza un total de 3,5 milions de persones.

Font: Revue Tiers Monde, 159, 1999

1939 ► Quan esclata la Segona Guerra Mundial, Hertzog s'inclina per la neutralitat i Smuts per la intervenció al costat dels aliats, que s'acaba imposant.

1945 ► Acabada la guerra, el Govern impulsa un gran desenvolupament econòmic i afavoreix un ampli moviment d'immigració blanca.

1948 ► El Partit Nacional Afrikaner Purificat (National Party) guanya les eleccions i la minoria d'origen anglès perd el domini del Parlament. La política de "desenvolupament separat" és substituïda per l'apartheid, és a dir, la política de segregació racial portada a l'extrem, precisament en un moment en què s'havien impulsat, durant els anys de la Segona Guerra Mundial, els nous corrents d'alliberament dels negres. Els tres grans pilars de l'apartheid són: la Llei de la terra, que determina el lloc de residència segons el color de la pell; la Llei de registre de la població (Population Registration Act), que classifica racialment el recent nascut, i la Llei de salconduït, que regula l'accés a les ciutats.

1949 ► Es prohibeix l'acta de matrimonis mixtes (Mixed Marriages Act).

1951 ► S'estableix la llei que permet crear els territoris semiautònoms coneguts com a bantustans o homelands (terres natsals) per als no blancs. És durant els anys cinquanta quan la vella dominació de les inversions britàniques deixa pas a una onada més gran d'inversions procedents dels EUA, l'Alemanya Federal, França i Japó, que converteix Sud-àfrica en un empori econòmic de dimensions internacionals. Per la seva banda, els moviments de resistència a l'apartheid, ja siguin negres, asiàtics o de mestissos, es caracteritzen per treballar en pro d'un canvi pacífic del sistema.

1955 ► S'amplia el front antiracista amb l'anomenada Carta de la Llibertat, subscripta per l'ANC i també per moviments d'indis, mestissos, liberals i socialistes. La carta inclou una denúncia radical a l'apartheid

i reclama la seva abolició, així com la redistribució de la riquesa.

El Govern "nacionalista" elabora una sèrie de lleis per tal de castigar la resistència passiva.

1959 ► Es crea el Congrés Panafricà (PAC).

1960 ► El PAC convoca una manifestació a la ciutat de Sharpeville per protestar contra la llei que limita el moviment dels treballadors negres en àrees reservades als blancs. La manifestació és durament reprimida amb un balanç de 70 morts. Després d'aquest incident, el PAC, l'ANC i el Partit Comunista (creat el 1921) són il·legalitzats.

1961 ► El país és denominat oficialment República de Sud-àfrica.

L'enderrocament de l'apartheid

1962 ► El Govern sud-africà crea el primer bantustan, el Transkei, com a territori de l'ètnia xhosa i li dóna autonomia l'any següent.

1963 ► Els principals dirigents de l'ANC són detinguts. Nelson Mandela és condemnat a cadena perpètua i Oliver Tambo continua com a líder del moviment a l'exili. Durant aquesta època, un sud-africà negre no pot votar, ha d'utilitzar permisos per circular, pot ser detingut de forma arbitrària, no té dret a vaga ni a sindicar-se, no té accés als serveis públics, no pot estudiar a les escoles dels blancs, etc. Les ciutats experimenten una forta immigració de treballadors agrícoles negres provinents dels bantustans.

1966 ► El Regne Unit concedeix la independència a Basutoland (Lesotho) i a Betsuanalàndia (Botswana).

1968 ► El Regne Unit concedeix la independència a Swazilàndia. Sud-àfrica es troba pràcticament aïllada a nivell internacional, perquè manté amb força l'apartheid i es nega a abandonar l'administració de l'Àfrica del sud-oest (Namíbia), administració concedida per la Societat de Nacions, però retirada per l'ONU el 1966.

1970 ► Durant els anys setanta sorgeixen nous corrents i factors que militen a favor del canvi: una organització eficaç dels obrers negres de les indústries manufactureres; la tornada de l'agitació contra l'apartheid per part dels estudiants negres agrupats segons la discriminació racial en "col·legis tribals" (zulus, xhoses, sothos, etc.); l'aparició d'un moviment anomenat Consciència Negra (el principal dirigent del qual, Steve Biko, mor aviat en una presó blanca); la victòria dels moviments d'alliberament negres a Moçambic i Angola, el 1975, que porta la independència d'ambdós països; la rebel·lió, el 1976, de joves negres de Soweto (barri del sud-oest de la ciutat de Johannesburg).

1975 ► Buthelezi, líder dels zulus, crea el moviment d'alliberament cultural Inkatha.

1976 ► Rebel·lió de joves marginats als suburbis de Johannesburg. La revolta de Soweto (South West Township), un barri del sud-oest de la ciutat, mostra als blancs que la crisi ha arribat a les ciutats.

1981 ► El règim sud-africà està pràcticament en guerra amb Angola i Moçambic, així com amb la seva colònia de Namíbia, i amenaça envair la recent creada república de Zimbabwe.

1983 ► Recessió econòmica per la caiguda del preu de l'or, principal producte d'exportació. Les dificultats econòmiques afecten també la classe mitjana blanca, fins ara protegida de qualsevol empobriment. En aquesta situació, els partits racistes d'extrema dreta multipliquen els seus vots.

1984 ► El primer ministre Pieter Botha (des de 1978) inicia una reforma constitucional que atorga el vot a indis i mestissos, creant

un Parlament tricameral, amb una cambra per a cada grup racial. Els negres, quasi dos terços de la població del país, són exclosos de la reforma.

1985-1986 ► S'aproven diverses lleis que atorguen a la població no blanca uns drets limitats. Durants els anys vuitanta el règim de l'apartheid està completament isolat, tant a causa del creixement de l'oposició interna (l'ANC de Nelson Mandela, l'United Democratic Front [UDF] i el Congrés de Sindicats Sud-africans [COSATU]), com per la pressió internacional.

1988 ► El Govern, cada vegada més intransigent, il·legalitza els grups d'oposició, així com l'activitat sindical. Per altra banda, també intensifica les incursions als països veïns, especialment a Botswana i Zimbabwe.

1989 ► Botha, acorralat per una crisi interna del seu propi partit, renúncia al càrrec. El substitueix Frederik de Klerk, que es manifesta a favor d'un canvi en el sistema racista. El setembre es convoquen eleccions parlamentàries, en les quals el Partit Nacional conserva la majoria, malgrat les grans protestes de ciutadans negres i la vaga general convocada pel Moviment Democràtic de Masses, coalició antiapartheid a la qual s'adhereixen totes les organitzacions il·legals.

1990 ► El 20 de març Namíbia obté la seva independència de Sud-àfrica. El febrer, De Klerk legalitza l'ANC i altres grups de l'oposició; Mandela és alliberat el dia 11 d'aquest mateix mes i, el desembre, Oliver Tambo torna de l'exili. El mes de maig Mandela anuncia un acord entre l'ANC i el Govern per posar fi a la violència i normalitzar la vida política. L'ANC deixa les armes.

Altres iniciatives del Govern són la renúncia a la creació de més bantustans (ja n'havia creat 10) i l'abolició de la segregació racial a tots els llocs públics.

1991 ► Durant el mes de juny, el Govern aboleix la Llei de registre de la població i la Llei de terres. També promet iniciar negociacions per una nova Constitució. Els EUA aixequen el bloqueig econòmic.

Esclata l'anomenat *inkathagate*, quan se sap que el Govern ha ofert suport econòmic i militar als zulus. Els enfrontaments entre l'ANC i Inkatha provoquen uns 5.000 morts des de 1986.

1993 ► El 22 de desembre s'aprova la Constitució provisional.

Primeres eleccions democràtiques multiètniques

1994 ► Primeres eleccions multiètniques de la història sud-africana (entre el 26 i el 29 d'abril), amb una participació del 87%. L'ANC obté el 63% del vots i Nelson Mandela és escollit president.

1996 ► Es crea el Tribunal de la Veritat i la Reconciliació per investigar i aclarir els assassinats i les violacions dels drets humans durant el període 1960-1993. El Partit Nacional abandona el Govern d'unitat per passar a l'oposició. L'Assemblea Nacional aprova una nova Constitució.

1998 ► Davant l'augment de la criminalitat, Mandela insinua la possibilitat d'imposar un toc de queda a algunes regions del país per mantenir la llei i l'ordre.

1999 ► Eleccions generals. L'ANC torna a guanyar, amb el 66,4% del vots, i és president Thabo Mbeki.